

DOI: 10.5604/01.3001.0015.8921

Dariusz Szczęśniak

e-mail: da.szczesniak1971@gmail.com

Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Republiki Białorusi

STRESZCZENIE

Zasadniczym założeniem w kontekście potencjalnych trendów rozwojowych Sił Zbrojnych Republiki Białorusi są ich bliskie relacje i daleko idąca współpraca z Siłami Zbrojnymi Federacji Rosyjskiej. W związku z tym w artykule przedstawiono relacje i zależności białorusko-rosyjskie, jakie mają miejsce w ramach postępującej integracji wojskowej obu państw. Wskazano między innymi zmiany strukturalno-funkcjonalne zachodzące w białoruskiej armii. Białorusko-rosyjska współpraca wojskowa, między innymi poprzez cykliczne manewry pod kryptonimem „Zachód”, służy zgarnięciu bojowemu obu armii, a docelowo zmierza do inkorporacji SZ Białorusi. Białoruskie programy modernizacyjne w rzeczywistości wynikają z określonych dążeń integracyjnych i służą realizacji celów rosyjskiej polityki bezpieczeństwa. Modernizacja, dostawy sprzętu i uzbrojenia w znacznej mierze opierają się na rodzimej produkcji, będącej kontynuacją rozwiązań radzieckiej myśli technicznej, i mają na celu dostosowanie SZ RB do potrzeb określonych przez Federację Rosyjską. Przedstawione kierunki rozwoju oraz wachlarz możliwości SZ RB w sprzyjających z punktu widzenia Moskwy warunkach będą służyły przejściu od presji militarnej do potencjalnych realnych białorusko-rosyjskich działań zbrojnych na zachodnim kierunku operacyjnym.

Słowa kluczowe: Siły Zbrojne, Białoruś, Federacja Rosyjska, współpraca wojskowa.

Wstęp

Siły Zbrojne Republiki Białorusi składają się z trzech zasadniczych komponentów, tj. Wojsk Lądowych (Сухопутныя войскі), Wojsk Powietrznych i Obrony Przeciwlotniczej (Ваенна-паветраныя сілы і войскі супрацьпаветранай абароны) oraz Sił Operacji Specjalnych (Сілы спецыяльных аперацый). Funkcję zabezpieczającą pełnią komórki centralnego podporządkowania, a w tym: wydzielone jednostki wsparcia i dowodzenia, artylerii, logistyki, obsługi i ochrony oraz centra szkolenia. Ze względu na śródlądowe położenie Białoruś nie dysponuje marynarką wojenną. W 2021 r. stan liczebny białoruskiej armii wynosił około 45,5 tys. żołnierzy w służbie czynnej oraz 290 tys. rezerwistów¹. Białoruś jest jednym

¹ 2021 *Belarus Military Strength*, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=Belarus#viewNotes, dostęp: 4.01.2022 r.

z nielicznych państw, które na obronę narodową wydają znacząco mniej niż na bezpieczeństwo wewnętrzne. W latach 2019–2021 budżet Ministerstwa Obrony wynosił około 0,55 mld USD, a na bezpieczeństwo wewnętrzne wydawano średnio około 1,1 mld USD². Świadczy to jednoznacznie o priorytetach prezydenta Aleksandra Łukaszenki. Najważniejszym z nich stale pozostaje kwestia utrzymania władzy³.

W sferze wojskowej Białoruś jest ściśle powiązana stosownymi porozumieniami o współpracy z Federacją Rosyjską. Oba państwa podpisały w tej sprawie kilkadziesiąt umów i porozumień na szczeblu rządowo-resortowym. Pochodną współpracy wojskowej w dużej mierze są kierunki rozwoju SZ Republiki Białorusi. Z punktu widzenia Moskwy zasadnym jest, aby ich dobór i realizacja sprzyjały osiągnięciu pełnej kompatybilności z SZ FR, ponieważ w dalszej perspektywie stworzy to przesłanki do daleko idącej unifikacji. Docelowo może to także oznaczać wchłonięcie białoruskiej armii. Ponadto kierunkowanie rozwoju białoruskiej armii jest celowym działaniem, które w skutkach przyczynia się do rozbudowy i wzmocnienia rosyjskich możliwości bojowych na zachodnim (antynatowskim) kierunku operacyjnym. Po wybuchu zbrojnego konfliktu wewnętrznego na wschodzie Ukrainy, a co za tym idzie wzroście napięcia na linii Zachód–Rosja, proces zmian zachodzący w SZ RB znacząco przybrał na dynamice.

Zasadniczym celem artykułu jest określenie potencjalnych kierunków rozwoju SZ Republiki Białorusi przy założeniu, że łączy je bliska współpraca i powiązania funkcjonalno-organizacyjne z SZ Federacji Rosyjskiej. W świetle tak określonego celu główny problem badawczy sformułowano w postaci pytania: **Jakie są, w kontekście białorusko-rosyjskiej współpracy, a docelowo unifikacji militarnej, potencjalne kierunki i trendy rozwoju SZ Republiki Białorusi?** Do dalszych rozważań przyjęto hipotezę pozostającą w związku z powyższym problemem badawczym, która zakłada, że **kierunki rozwoju i modernizacji SZ RB są wytyczane zgodnie z potrzebami polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, których bezpośrednim efektem ma być wzmocnienie rosyjskich zdolności wojskowych na zachodnim kierunku operacyjnym, a w perspektywie długoterminowej integracja obu armii.**

Wojska Lądowe

Wojska Lądowe liczą ogółem około 22,5 tys. żołnierzy. Są najliczniejszym i najbardziej zróżnicowanym rodzajem białoruskich sił zbrojnych. Ich zadaniem jest odparcie lądowej agresji przeciwnika. Wykorzystując własne zdolności obronne, są w stanie skutecznie walczyć z przeciwnikiem lądowym i powietrznym, we współdziałaniu z Siłami Powietrznymi i Obrony Powietrznej. Wojska Lądowe mają w swoim składzie jednostki zmechanizowane, wojska raketowe i artylerię, jednostki łączności oraz jednostki logistyczne i wsparcia technicznego. W skład sił lądowych wchodzi: Zachodnie Dowództwo Operacyjne (sztab w Grodnie), Północno-Zachodnie Dowództwo Operacyjne (sztab w Borysowie) oraz wydzielone jednostki wojskowe centralnego podporządkowania. Podstawowymi jednostkami szczebla

² A. Wilk, *Rosyjska armia białoruska. Praktyczne aspekty integracji wojskowej Białorusi i Rosji*, Warszawa 2021, s. 13.

³ *Uzależnieni od Rosji*, <https://www.rp.pl/opinie-polityczno-spoeczne/art183711-uzalezneni-od-rosji>, dostęp: 1.02.2022 r.

taktycznego są cztery brygady zmechanizowane. Każda z nich ma w swojej strukturze 10 batalionów, w tym przeważnie 2 lub 3 pancerne i 2 zmechanizowane, które stanowią jej zasadniczą siłę uderzeniową⁴. Ponadto w strukturze znajdują się pododdziały artylerii, łączności, inżynierskie, WRE oraz logistyczne⁵. Brygady w czasie pokoju mają różny procent uкомплектовania. Pod względem liczebnym ich stany osobowe nie przekraczają zwykle 6,5 tys. żołnierzy⁶. Podstawę uzbrojenia jednostek lądowych stanowią: czołgi T-72B, bojowe wozy piechoty BWP-2 i transportery opancerzone BTR-80, poczwornie sprzężone samobieżne zestawy przeciwlotnicze ZSU-23-4 Szyłka, autonomiczne raketowe zestawy przeciwlotnicze Tor-M2E, samobieżne przeciwlotnicze zestawy raketowe 9K33 Osa, przenośne wyrzutnie raketowych pocisków przeciwlotniczych 9K34 Strzała-3, samobieżne przeciwlotnicze zestawy raketowe bliskiego zasięgu 9K35 Strzała-10, samobieżne artyleryjsko-raketowe systemy przeciwlotnicze 2K22 Tunguska, samobieżne raketowe zestawy przeciwpancerne 9P149 Szturm-S, systemy raketowe kalibru 122 mm RS30 Belgrad, samobieżne wyrzutnie niekierowanych pocisków raketowych kalibru 220 mm BM9P140 Uragan, taktyczne zestawy raketowe 9K79 Toczka, systemy artylerii raketowej kalibru 300 mm BM9A52 Smiercz, samobieżne armaty kalibru 152 mm 2S5 Hiacynt-S, samobieżne haubice kalibru 122 mm 2S1 Goździk, samobieżne haubice kalibru 152 mm 2S19 MSTA-S i 2S3 (2S3M) Akacja, samobieżne moździerz kalibru 120 mm 2S9 Nona oraz automatyczne moździerz kalibru 82 mm 2B9 Wasilok⁷.

Na mocy podpisanych porozumień o współpracy z FR cyklicznie, co cztery lata, w oparciu o Regionalne Zgrupowanie Wojsk (RZW) prowadzone są wspólne manewry „Zachód”. Pierwsze z nich odbyły się w 2009 r. Wydzielono do nich niemal wszystkie białoruskie jednostki wojsk lądowych. Po manewrach wprowadzono szereg zmian mających na celu zintegrowanie sił zbrojnych obu państw. W wyniku reorganizacji strukturalnej w 2011 r. zlikwidowano Dowództwo Wojsk Lądowych, ponieważ kompetencje w zakresie dowodzenia jednostkami lądowymi wchodzącymi w skład RZW Białorusi i Rosji przejęło Połączone Dowództwo Strategiczne „Zachód” Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. W ten sposób zlikwidowano samodzielne zdolności dowodzenia operacją militarną w skali państwa (szczebla strategicznego). Białoruskie kompetencje dowodzenia wojskami lądowymi kończą się zatem na poziomie związku operacyjnego. Dowództwa operacyjne, Zachodnie w Grodnie i Północno-Zachodnie w Borysowie, stanowią ekwiwalent dowództw korpusów ogólnowojskowych o strukturze brygadowej⁸. Kolejne manewry stały się motywacją do dalszej, selektywnej modernizacji białoruskiej armii. Jest ona realizowana na niewielką skalę ze względu na ograniczone środki finansowe. Głównym jej celem jest zwiększenie potencjału, ale jak najniższym kosztem, co ma przełożenie na konkretne decyzje polityczno-wojskowe⁹. Konsekwencją następnych ćwiczeń było podpisanie *Umowy między Rządem Federacji Rosyjskiej a Rządem Republiki Białorusi o wspólnym wsparciu technicznym regionalnego zgrupowania wojsk (sił)*

⁴ *Modernizacja armii po białorusku*, <https://www.defence24.pl/modernizacja-armii-po-bialorusku-analiza>, dostęp: 19.10.2021 r.

⁵ W. Rezmer, *Potencjał wojenny Republiki Białorusi na początku wieku*, „Zeszyty Naukowe KSW”, 2016, t. XLII, s. 56.

⁶ R. Białoskórski, *Białoruś – jaka polityka bezpieczeństwa i obrony?*, Siedlce 2016, s. 14.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Siły Zbrojne Republiki Białorusi – CZAS ZMIAN – nie podlega negocjacji*, <https://zyciestolicy.com.pl/sily-zbrojne-republiki-bialorusi-czas-zmian-nie-podlega-negocjacji/>, dostęp: 19.10.2021 r.

⁹ *Modernizacja armii po białorusku...*, op. cit.

Federacji Rosyjskiej i Republiki Białorusi (ratyfikowanej w 2017 r.). Wsparcie techniczne rosyjskiej części RZW realizuje Ministerstwo Obrony Federacji Rosyjskiej. W czasie pokoju utrzymywane są w rosyjskich bazach materiałowych i technicznych odpowiednie zapasy broni i sprzętu wojskowego oraz innego wyposażenia. W przypadku bezpośredniego zagrożenia agresją zapasy te oraz sprzęt innego przeznaczenia może zostać przeniesiony do białoruskich baz materiałowo-technicznych. W czasie wojny bazy materiałowe i techniczne SZ RB będą wykorzystywane wspólnie. Dodatkowe dostawy broni i sprzętu wojskowego oraz innego wyposażenia dla białoruskiej części RZW realizowane będą przez Ministerstwo Obrony Federacji Rosyjskiej w uzgodnionych wielkościach, kosztem rezerw Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej¹⁰.

W grudniu 2019 r. prezydent Aleksandr Łukaszenka zatwierdził *Plan obrony* na kolejne pięć lat oraz *Koncepcję budowy i rozwoju Sił Zbrojnych RB do 2030 roku*¹¹. *Koncepcja* odnosi się do utrzymania i rozbudowy istniejącego potencjału wojsk. Jednym z ważnych zadań ujętych w niej jest opracowanie i wdrożenie systemu wsparcia technicznego. W szerszym zakresie pozyskiwane mają być nowe obiecujące systemy uzbrojenia oraz sprzętu specjalnego. Modernizacja posiadanej techniki polegać ma na podniesieniu jej wartości bojowej i użytkowej. Zgodnie z przyjętymi założeniami modernizowane są czołgi T72B do wersji B3 (z nowym termowizyjnym system celowniczym, wzmocnioną osłoną balistyczną, nowym silnikiem) oraz transporterzy opancerzone BTR-70 (nowy silnik wysokoprężny KamAZ-7403 i cyfrowe radiostacje R-181-50TU Drofa)¹². W niedalekiej przyszłości artyleria raketowa WL zostanie doposażona w zmodernizowane systemy Uragan-M kal. 220 mm oraz lekkie wyrzutnie raketowe Flejta strzelające niekierowanymi pociskami S-8 kal. 80 mm, których blok z 80 prowadnicami rurowymi (5 x 16) osadzony został na lekkim, opancerzonym nośniku 4 x 4 Asifak. Jednostki łączności zostaną wyposażone w nowoczesne systemy łączności, takie jak: mobilne radiostacje VHF R-181-50TU, przekaźniki radiowe R-434 Citrus, stacje łączności troposferycznej i satelitarnej R-432 Horizont, radiostacje R-186 Bogatyr-2 na kołowym podwoziu MZKT-49100-19 i R-186D Dragon na bazie lekko opancerzonego pojazdu, a także P-240MB Kajman-KAS¹³. *Koncepcja budowy i rozwoju Sił Zbrojnych do 2030 roku* zakłada restrukturyzację i optymalizację strukturalną komponentu lądowego poprzez analizę kosztów związanych z jego wyposażeniem oraz modernizacją. Priorytetami objęto kontynuację obecnych programów, rozwój środków rozpoznania i artylerii oraz zakup amunicji precyzyjnego rażenia, w tym przeciwpancernej. Założono również intensywne działania na rzecz edukacji wojskowej oraz zwiększenie częstotliwości regularnych ćwiczeń operacyjnych¹⁴.

Zmiany, jakie zachodzą w białoruskich WL, mają na celu dostosowanie ich, a w perspektywie pełną unifikację z armią rosyjską. Jest to szczególnie widoczne w kontekście

¹⁰ *Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Беларусь о совместном техническом обеспечении региональной группировки войск (сил) Российской Федерации и Республики Беларусь*, <http://docs.cntd.ru/document/456039041>, dostęp: 20.04.2021 r.

¹¹ *Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь-Галоўнакамандуючы Узброенымі Сіламі*, <https://president.gov.by/be/president/glavnokomandyushchiy>, dostęp: 14.02.2022 r.

¹² *Намеснік міністра абароны: Пытанне запуску С-400 і «Іскандэраў» Беларусь разгледзіць пасля 2020 года*, <https://nashaniva.com/?c=amp&i=164653>, dostęp: 1.02.2022 r.

¹³ *Modernizacja armii po białorusku...*

¹⁴ *Białoruś: Łukaszenko podpisał nowy Plan Obrony i Koncepcję Rozwoju Sił Zbrojnych*, <https://kresy.pl/wydarzenia/regiony/bialorus/bialorus-lukaszenko-podpisal-nowy-plan-obrony-i-koncepcje-rozwoju-sil-zbrojnych/>, dostęp: 21.02.2022 r.

strukturalnym, a w tym we wspólnie sformowanym rosyjsko-białoruskim Zachodnim Zgrupowaniu Wojsk. Daleko idące ujednoczenie widoczne jest także w technice bojowej i innym wyposażeniu. Jest to stosunkowo łatwe do osiągnięcia, ponieważ obie armie bazują pod względem sprzętowym na poradzieckiej myśli technicznej. Pod względem szkoleniowym, po rozwiązaniu Dowództwa Wojsk Lądowych, Białorusini nie prowadzą samodzielnych batalionowych ćwiczeń na szczeblu taktycznym. Mając powyższe na uwadze, uznać należy, że kierunki zmian w białoruskich WL są odzwierciedleniem rosyjskich oczekiwań.

Sily Powietrzne i Obrona Przeciwlotnicza

Siły Powietrzne i Wojska Obrony Przeciwlotniczej (SPiWOP) liczą około 15 tys. żołnierzy. Zgrupowane są w dwa dowództwa operacyjno-taktyczne: Zachodnie (m. Baranowicze) oraz Północno-Zachodnie (m. Moczuliszcze)¹⁵. Współczesne białoruskie Siły Powietrzne i Obrony Powietrznej wywodzą się z grupy formacji istniejącej w ramach Armii Obrony Powietrznej ZSRR, która funkcjonowała w latach 1960–1991, jednostek Obrony Powietrznej Sił Białoruskiego Okręgu Wojskowego oraz formacji 26. Armii Lotniczej Sił Powietrznych ZSRR. Wraz z upadkiem Związku Radzieckiego Białoruś przejęła imponującą flotę lotniczą, poczynając od ciężkich naddźwiękowych bombowców-transportowców po nowoczesne myśliwce przechwytyjące. W sierpniu 1992 r. na wyposażeniu Sił Powietrznych i Sił Obrony Powietrznej było ponad 1000 różnego typu samolotów i śmigłowców¹⁶. Na początku 2000 r. podjęto decyzję o zintegrowaniu sił powietrznych z systemem obrony powietrznej kraju poprzez przeniesienie komponentu lotniczego do sił obrony powietrznej i połączenie z jednolitym systemem obrony powietrznej kraju¹⁷. Pod wieloma względami była to kontynuacja sowieckiej koncepcji funkcjonowania obrony przeciwlotniczej oraz pochodna zmian strukturalnych, jakich dokonano w Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej¹⁸. W praktyce oznacza to, że absolutnym priorytetem sił powietrznych jest obrona i ochrona przestrzeni powietrznej Białorusi¹⁹. Siły Powietrzne zorganizowane są w oparciu o cztery główne bazy lotnicze. Dwie z nich to typowe ośrodki, z których operują bojowe odrzutowce (61. Baza Lotnicza w Baranowiczach i 116. Baza Lotnicza w Lidzie). Trzecia przeznaczona jest dla lotnictwa różnych klas, w tym transportowego i śmigłowcowego (50. Baza Lotnicza w Mińsku). Czwarta z kolei jest dedykowana bezzałogowym statkom powietrznym (927. Centrum Przygotowawcze Systemów Bezzałogowych w Osowcach). W celu zapewnienia rozśrodkowania sił i środków komponentu lotniczego utrzymywane są postsowieckie bazy pozbawione lotnictwa. Dwie z nich znajdują się nieopodal granicy z Polską w okolicach

¹⁵ R. Białoskórski, op. cit., s. 15.

¹⁶ *Военно-воздушные силы и ПВО Беларуси: состояние, тенденции, закупки вооружений*, <https://eurasia.expert/vvs-i-pvo-belarusi-sostoyanie-tendentsii-zakupki/>, dostęp: 1.02.2022 r.

¹⁷ *QUO VADIS? – WWS FEDERACJI ROSYJSKIEJ*, <https://www.magnum-x.pl/arttykul/quo-vadis-wws-federacji-rosyjskiej>, dostęp: 21.02.2022 r.

¹⁸ *Указ Президента Российской Федерации от 16.07.1997 г. № 725с*, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/11194>, dostęp: 21.02.2022 r.; *Sily Powietrzne Federacji Rosyjskiej. Sily Powietrzne Federacji Rosyjskiej – sklad. Stan obecny i sklad Sił Powietrznych Federacji Rosyjskiej*, <https://kamnedelmiass.ru/pl/vozdushnye-voiska-rossiiskoi-federacii-voenno-vozdushnye-sily-rossiiskoi/>, dostęp: 21.02.2022 r.

¹⁹ *Военно-воздушные силы и....*

Wołkowyjska i Prużan, a jedna w środkowej części państwa pod Bobrujskiem²⁰. System Obrony Powietrznej Białorusi wchodzi w skład Regionalnego Systemu Obrony Powietrznej Rosji. Jej przestrzeń powietrzna podzielona jest na dwie strefy, które obejmują: zachodnią i południowo-wschodnią oraz północno-wschodnią część państwa.

Siły Powietrzne wyposażone są w myśliwce wielozadaniowe MiG-29, Su-30SM i samoloty szturmowe Su-25 oraz niewielką liczbę samolotów szkolnych L-39 i Jak-130, a także kilka samolotów transportowych An-26 i Il-76. Na ich wyposażeniu znajdują się również śmigłowce szturmowe Mi-24, wielozadaniowe Mi-8 i ciężkie transportowe Mi-26. Do 2015 r. zmodernizowano co najmniej 10 myśliwców MiG-29 do poziomu BM („Białoruski Zmodernizowany”).

W skład komponentu obrony powietrznej wchodzi pięć raketowych brygad obrony powietrznej (BRBP), dwa pułki raketowe (prBP), dwie grupy OP, samodzielny dywizjon OP, dwie brygady radiotechniczne, pułk radiotechniczny oraz batalion walki radioelektronicznej (bWRE). Wymienione siły podporządkowane są Centralnemu Stanowisku Dowodzenia Wojsk Obrony Powietrznej Białorusi (m. Fanipol), a całość wpięta jest w Połączony System Obrony Powietrznej Wspólnoty Niepodległych Państw (PSOP WNP)²¹. Jednostki raketowe wyposażone są w przeciwlotnicze systemy raketowe Buk, systemy raketowe 9K33 Osa, przeciwlotnicze systemy raketowe 9K332 Tor-M2 oraz przeciwlotnicze systemy raketowe S-300. Na wyposażeniu wojsk radiotechnicznych znajdują się stacje radarowe: P-37, 19Zh6 „ST-68U”, 22Zh6M Desna-M, P-18, P-18BM, P-18BMA, Vostok-D, 5N84A, Rosa-RB i Rosa-RB-M, Przeciwnik-GM, Sopka-2 oraz wysokościomierze radiowe: PRV-16, PRV-16BM-A, PRV-13 i PRV-13GM²².

Istotny wpływ na rozwój SPiWOP miały manewry „Zachód 2009”. Po ich zakończeniu dokonano szeregu zmian strukturalnych. W grudniu 2009 r. utworzono Połączony System Walki Radioelektronicznej. Potencjał jednostek walki radioelektronicznej jest stale zwiększany. W ostatnich latach sformowano trzy samodzielne bataliony, a już istniejące jednostki zreorganizowano na wzór rosyjski. W wyniku tych działań powstało jednolite zgrupowanie tych wojsk obejmujące terytorialnie Białoruś i Obwód Kaliningradzki. Kolejne manewry przyczyniły się do modernizacji infrastruktury wojskowej. Przyjęty program modernizacyjny objął między innymi obiekty infrastruktury lotniczej planowane do wspólnego użytkowania na potrzeby zaopatrzenia regionalnego zgrupowania wojsk w latach 2018–2021. Zgodnie z jego założeniami modernizacji podlegały systemy kontroli, infrastruktura lotnicza oraz 28 innych obiektów²³. Ostatnie z przeprowadzonych ćwiczeń „Zachód 2021” były poprzedzone inauguracją działalności wspólnego Centrum Szkolno-Bojowego OPL zlokalizowanego pod Baranowiczami oraz transferem systemów S-400 na Białoruś. Powyższe działania

²⁰ *Armie Świata: Siły Powietrzne Białorusi*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/armie-swiata-sily-powietrzne-bialorusi>, dostęp: 17.02.2022 r.

²¹ R. Białoskórski, op. cit., s. 15.

²² *Министерство обороны Республики Беларусь*, <https://www.mil.by/ru/forces/vvspvo/equipment/456/>, dostęp: 1.02.2022 r.

²³ *Совершенствование и содержание объектов военной инфраструктуры, планируемых к совместному использованию в интересах обеспечения региональной группировки войск (сил) Республики Беларусь и Российской Федерации*, <https://soyuz.by/projects/ldfklr/programma-sovshenstvovanie-obektov-voennoy-infrastruktury-planiruemyh-k-sovmestnomu-ispolzovaniyu-v-interesah-obespecheniya-regionalnoy-gruppirovki-voysk-sil-respubliki-belarus-i-rossiyskoy-federacii-na-2018-2021-gg>, dostęp: 20.10.2021 r.

wpłynęły na zwiększenie wartości bojowej białoruskich jednostek SPiOP poprzez wymianę uzbrojenia odstającego od standardów rosyjskich. Całość wzmocniło zgranie bojowe w trakcie wspólnych ćwiczeń²⁴.

Zgodnie z *Koncepcją budowy i rozwoju Sił Zbrojnych RB do 2030 roku* do SPiOP planowane jest pozyskanie kolejnych samolotów Su-30CM i Jak-130, śmigłowców Mi-35 i Mi-8MTB5, stacji radarowych (Wróg, Sopka, Wschód, Niebo), mobilnych systemów radarowych do wykrywania celów na małej wysokości Rosa-RB(M) oraz przeciwlotniczych systemów raketowych Tor-M2²⁵. Kontynuowany ma być również program rozwoju bezzałogowych systemów powietrznych (BSP). Do już użytkowanych białoruskich bezzałogowców Moskít, Busieł i Grif-1 dołączą systemy produkcji rosyjskiej²⁶.

Białoruskie SPiWOP na tle innych rodzajów sił zbrojnych są w pełni zunifikowane ze swoim rosyjskim odpowiednikiem. Wynika to z faktu, że zostały włączone do Systemu Obrony Powietrznej FR. Rosja, traktując białoruską obronę przeciwlotniczą jako integralny element, nie sformowała odrębnych struktur na zachodnim kierunku operacyjnym. W związku z tym traktowana jest ona priorytetowo. Z myślą o utrzymaniu wysokiej gotowości bojowej Białorusini otrzymują lub kupują po zaniżonych cenach najnowszą rosyjską broń przeciwlotniczą i modernizują posiadany sprzęt, by był kompatybilny bojowo z rosyjskim. Uznać zatem należy, że główne kierunki rozwoju białoruskich SPiWOP są dosłowną kalką rosyjskich standardów.

Sily Operacji Specjalnych

Sily Operacji Specjalnych (SOS) liczą około 6 tys. żołnierzy²⁷. Wywodzą się z Wojsk Powietrznodesantowych i jednostek SpecNaz Związku Radzieckiego. Ich głównym zadaniem jest zapobieganie i prowadzenie dywersji, rozpoznanie oraz prowadzenie operacji specjalnych. Odgrywają one kluczową rolę w białoruskim systemie odstraszania strategicznego. Dowództwo SOS stacjonuje w m. Kołodziszczce. Trzon tych wojsk tworzą dwie samodzielne gwardyjskie brygady mobilne, tj. 38. (m. Brześć) i 103. (m. Witebsk), 5. Samodzielna Brygada SpecNaz. (m. Maryjna Górka), 33. samodzielny oddział SpecNaz. (m. Witebsk) oraz 527. samodzielna kompania SpecNaz. (m. Borysów). W skład każdej z mobilnych brygad wchodzi trzy samodzielne mobilne bataliony, dywizjon artylerii samobieżnej, dywizjon artylerii przeciwlotniczej, bateria przeciwpancerna, batalion łączności, samodzielne kompanie: zwiadowczo-desantowa, inżynieryjna, ochrony i obsługi, remontowa, zabezpieczenia materiałowego, zabezpieczenia medycznego oraz plutony zabezpieczenia powietrznodesantowego i OPBMR. Brygada SpecNaz. składa się z pododdziałów SpecNaz., łączności, zabezpieczenia logistycznego oraz kompanii dowodzenia i kompanii medycznej. Zasadniczym uzbrojeniem SOS są: bojowe wozy piechoty BMD-1,

²⁴ *О результатах переговоров министров обороны Беларуси и России*, <https://www.mil.by/ru/news/111189/>, dostęp: 20.10.2021 r.

²⁵ *Канцэпцыя будаўніцтва і развіцця Узброеных Сіл да 2030 года ставіць на мэце захаванне і нарошчванне існуючага патэнцыялу войск*, <https://zviazda.by/be/news/20201022/1603364215-kancepcyya-budaunictva-i-razviccya-uzbroenyh-sil-da-2030-goda-stavic-na>, dostęp: 9.02.2022 r.

²⁶ *Modernizacja armii po białorusku...*

²⁷ *Napięcia na granicy. Jaką tamy przewagę nad białoruską armią?*, <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/armia-bialorusi-czy-jest-w-stanie-nas-pokonac/chlvffq>, dostęp: 9.02.2022 r.

transportery opancerzone BTR-80 i BTR-ZD, haubice 122 mm D-30, moździerz 82 mm, granatniki automatyczne AGS-17 i AGS-40 oraz przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe „Igła”. Na wyposażeniu tych wojsk znajdują się także przenośne cyfrowe stacje radiowe R-168-0.1, hełmy ZSh-1 i P-27, celowniki kolimatorowe PK-AA i PK-AV, celowniki kolimatorowe PKN-03M, celowniki nocne PNV-2K, noktowizory PNN-03, gogle noktowizyjne ONV-2, dalmierze laserowe DL-1 i montowane na hełmach systemy mikro-wyświetlaczy monokularnych NSI-04²⁸. *Koncepcja budowy i rozwoju Sił Zbrojnych RB do 2030 roku* zakłada utrzymanie istniejącego składu i struktury Sił Operacji Specjalnych. Ich zadania w czasie pokoju i wojny są takie same, a rozwój ma być realizowany poprzez intensyfikację szkolenia oraz doposażenie i modernizację techniczną. Kontynuowane ma być wyposażanie SOS w nowe wozy MBTS Kajman z granatnikami AGS-17 oraz wozy opancerzone 4x4 Lis i Quady, karabiny snajperskie ORSIS-T5000M oraz w amunicję 338-kaliber LAPUA MAGNUM. Ponadto planowane jest pozyskanie innych zaawansowanych systemów uzbrojenia i sprzętu wojskowego, takich jak: celowniki optyczne, broń strzelecka, okulary taktyczne i strzeleckie oraz granatniki RPG-32 Hashim. Doskonalenie zawodowe kadry SOS realizowane jest w oparciu o Wydział Wywiadu Wojskowego Akademii Wojskowej Republiki Białorusi oraz rosyjską Wyższą Szkołę Dowodzenia Powietrznodesantowego w Riazaniu. Szkolenie prowadzone jest w dwóch specjalnościach: *Wykorzystanie jednostek mobilnych* oraz *Wykorzystanie jednostek specjalnego przeznaczenia*²⁹. Główne kierunki rozwoju SOS oparto na opracowywaniu i wdrożeniu nowych sposobów wykonywania zadań, optymalizacji struktur organizacyjnych, modernizacji istniejącego uzbrojenia, sprzętu wojskowego i specjalnego zarówno produkcji krajowej, jak i zagranicznej. Założono podniesienie poziomu szkolenia specjalistów sił specjalnych, poprawę funkcjonalną miejsc i terenów przeznaczonych na zakwaterowanie i bieżące funkcjonowanie jednostek.

Siły Operacji Specjalnych są najbardziej „bojową” częścią białoruskich wojsk. Dobór poborowych do nich odbywa się na zasadzie ochotniczej. Elitarność tych wojsk wynika także z faktu, że charakteryzują się one wysokim stopniem gotowości bojowej. Na wyposażeniu mają najnowsze wzory uzbrojenia i sprzętu wojskowego, przez co są przygotowane do użycia w pierwszej kolejności. Pod względem bojowym są zgrane z rosyjskimi jednostkami specjalnymi i powietrzno-desantowymi.

Kierunki dalszych zmian

Rosja traktuje Białoruś jako potencjalny obszar rozwinięcia własnych formacji zbrojnych w przypadku konfliktu z Zachodem. Armia rosyjska permanentnie przygotowuje się do prowadzenia działań zbrojnych na wschodniej flance NATO, w tym szczególnie operacji zaczepnej. W ostatnich latach Mińsk wyraził zgodę na rozwinięcie wspólnego rosyjsko-białoruskiego zgrupowania wojsk na zachodnim kierunku operacyjnym i jego

²⁸ *Коммандос Беларуси*, <https://bsblog.info/kommandos-belarusi/>, dostęp: 9.02.2022 r.

²⁹ *Силы специальных операций Вооруженных Сил Республики Беларусь (ССО ВС РБ) наиболее молодой род войск. Армия Беларуси: Нарукавные знаки Сил специального назначения Спецназ пограничных войск*, <https://diatraderm.ru/sily-specialnyh-operacii-vooruzhennyh-sil-respubliki-belarus-sso-vs-rb.html>, dostęp: 9.02.2022 r.

osłonę. Podpisane porozumienia i istniejąca infrastruktura pozwalają w ciągu kilkunastu godzin na przetrzet wojsk spod Smoleńska pod Brześć i Grodno. Dzięki temu Rosjanie nie potrzebują własnych baz wojskowych w Republice Białorusi. Ewentualne przyszłe ich utworzenie należy traktować głównie jako polityczną antyzachodnią demonstrację, nie zaś jako element zmieniający sytuację militarną w regionie. W rezultacie armia białoruska ewoluuje w kierunku struktury wyspecjalizowanej w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań, a jej samodzielne zdolności bojowe są stale marginalizowane. Z perspektywy Kremla najważniejsze elementy Sił Zbrojnych Białorusi to naziemny komponent obrony powietrznej oraz formacje rozpoznania, łączności i walki radioelektronicznej oraz szeroko pojętego zabezpieczenia działań. Siły te są włączone w rosyjski system dowodzenia i traktowane priorytetowo w kontekście modernizacji technicznej. Armia białoruska ściśle współpracuje z rosyjską na wszystkich poziomach funkcjonalnych. Wojska Lądowe i Siły Operacji Specjalnych zostały włączone do Regionalnego Zgrupowania Wojsk. Siły Powietrzne i Obrony Przeciwlotniczej stanowią komponent Regionalnego Systemu Obrony Powietrznej. Zwierzchnictwo nad jednymi i drugimi sprawuje dowództwo Zachodniego Okręgu Wojskowego Sił Zbrojnych FR w ramach Połączonego Dowództwa Strategicznego „Zachód”³⁰.

Aleksandr Łukaszenka 19 grudnia 2019 r. zaakceptował nowy *Plan obrony* oraz *Koncepcję budowy i rozwoju Sił Zbrojnych RB do 2030 roku*, które przygotowała Rada Bezpieczeństwa Republiki Białorusi. Głównym założeniem *Planu* jest wzrost wydatków na obronę do 1,5% PKB. Zasadnicza różnica między przyjętym planem a poprzednim polega na zwiększeniu nacisku na zapobieganie „wybuchowi agresji wewnętrznej” oraz zwiększeniu zdolności do odstraszenia strategicznego. W związku z tym w przyjętym dokumencie więcej uwagi poświęcono zapobieganiu destabilizacji sytuacji wewnętrznej w kraju. Priorytetem dla białoruskiej armii jest pozyskanie nowych bezzałogowych statków powietrznych oraz rozwój: środków rozpoznania elektronicznego i radarowego, samolotów uderzeniowych dalekiego zasięgu, a także wojsk raketowych i artylerii. Ponadto w przedmiotowym *Planie* założono zakup amunicji precyzyjnego rażenia, w tym pocisków przeciwlotniczych i przeciwpancernych³¹. Uznać jednak należy, że białoruskie dokumenty doktrynalne w zasadniczych elementach są kopią rosyjskich odpowiedników. Białorusini, realizując oczekiwania Kremla, nie są zainteresowani samodzielnością koncepcyjną w zakresie budowy własnych zdolności obronnych, przez co powielają jedynie trendy rozwojowe zawarte między innymi w *Strategii bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej*³² i *Doktrynie wojennej Państwa Związkowego*³³.

³⁰ *Uzależnieni od Rosji...*

³¹ *Białoruś: Łukaszenko podpisał nowy Plan Obrony i Koncepcję Rozwoju Sił Zbrojnych...*

³² *Указ Президента Российской Федерации от 02.07.2021 № 400 „О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации”*, <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>, dostęp: 25.03.2022 r.; *Najważniejsze tezy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej (2021)*, <https://ine.org.pl/najwazniejsze-tezy-strategii-bezpieczenstwa-narodowego-federacji-rosyjskiej-2021>, dostęp: 25.03.2022 r.

³³ *Nowa doktryna wojenna Państwa Związkowego Białorusi i Rosji*, <https://www.pism.pl/publikacje/nowa-doktryna-wojenna-panstwa-zwiazkowego-bialorusi-i-rosji>, dostęp: 25.03.2022 r.

Zakończenie

Poprzez analizę procesu współpracy i powiązań funkcjonalno-organizacyjnych Sił Zbrojnych Republiki Białorusi i Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej osiągnięto założony we wstępie cel pracy. Kierunki rozwoju białoruskiej armii uzależnione są od nakładów finansowych, jakie są przewidziane w budżecie państwa oraz w znacznym stopniu od potrzeb i powiązanych z nimi donacji przekazywanych przez Rosję. Struktury wojskowe i użytkowany sprzęt są pozostałością po byłej armii radzieckiej, a ich rozwój i modernizacja stanowi wynikową kontynuację odziedziczonych rozwiązań i myśli technicznej oraz potrzeb i interesów Federacji Rosyjskiej. Biorąc pod uwagę problem badawczy, należy uznać, że kierunki i trendy rozwojowe białoruskiej armii są ściśle powiązane z potrzebami polityki bezpieczeństwa i obrony Rosji. Zgodnie z tym założeniem białoruskie struktury wojskowe, ich wyposażenie i funkcjonowanie będą dostosowane do trendów obowiązujących w Rosji. Powyższe jest bardzo istotne w kontekście potencjalnego wchłonięcia armii białoruskiej przez SZ Federacji Rosyjskiej. W kontekście założonego celu pracy i odpowiedzi na postawiony problem badawczy pozytywnie zweryfikowano w całości przyjętą hipotezę badawczą. Uznać bowiem należy, że kierunki rozwoju SZ RB są ściśle dopasowane i skorelowane z rosyjskimi założeniami doktrynalnymi na zachodnim (antynatowskim) rosyjskim kierunku operacyjnym. W ramach szeroko zakrojonej współpracy wojskowej cyklicznie prowadzone manewry w sposób znaczący przyczyniają się do unifikacji struktur SZ obu państw, selektywnej modernizacji sprzętu użytkowanego przez Białoruś oraz sprzyjają wzajemnemu kształceniu i szkoleniu personelu wojskowego. W trakcie opracowania artykułu miały miejsce utrudnienia badawcze związane z ograniczonym dostępem do materiałów niejawnych. W związku z powyższym zasadniczym źródłem informacji były ogólnodostępne publikacje ośrodków, instytutów i podmiotów zajmujących się monitorowaniem oraz analizą sytuacji polityczno-wojskowej i społecznej w szeroko rozumianym sąsiedztwie Białorusi oraz informacje prasowe dostępne w serwisach internetowych, publikowane w oparciu o sytuację i zdarzenia zachodzące we wskazanym obszarze zainteresowania.

Biorąc pod uwagę przyjęte we wstępie założenia metodologiczne, prezentowany materiał stanowi analizę potencjału i możliwości SZ RB oraz wskazuje kierunki rozwoju, jakie zostały wytyczone poszczególnym rodzajom wojsk. Potencjał Wojsk Lądowych wzmocniany jest poprzez modernizację techniki bojowej będącej na ich wyposażeniu oraz pozyskiwanie nowoczesnego sprzętu z Rosji. Kulminacyjnym elementem szkolenia bojowego są wspólne białorusko-rosyjskie cykliczne manewry, w ramach których zgrywane są elementy bojowe, testowany jest nowoczesny sprzęt oraz weryfikowane są nawyki i umiejętności zdobyte podczas kształcenia w uczelniach obu państw. Siły Powietrzne i Obrona Przeciwlotnicza wchodzące w skład Regionalnego Systemu Obrony dostosowane są do potrzeb Federacji Rosyjskiej. Reorganizacja tej struktury stanowi priorytet w zakresie obrony i ochrony przestrzeni powietrznej obu państw. Modernizacja białoruskiego sprzętu lotniczego, wojsk raketowych i radiotechnicznych ma na celu eliminację uzbrojenia odstającego od standardów rosyjskich. Jednak ze względu na skromne środki finansowe przeznaczane na ten cel ma ograniczony charakter. Priorytetem objęto systemy kontroli oraz infrastrukturę lotniczą, która docelowo ma w pełni zaspokoić oczekiwania strony rosyjskiej. Centrum Szkolno-Bojowe OPL zwiększa wartość bojową białoruskich jednostek poprzez wspólne szkolenia na zmodernizowanym sprzęcie, w tym na systemach S-400. Potencjał Sił Operacji Specjalnych zwiększany jest poprzez intensywne szkolenie oraz wdrażanie nowoczesnego sprzętu

i wyposażenia rodzimej produkcji. Przedstawiony *Plan obrony i Koncepcja budowy i rozwoju Sił Zbrojnych RB do 2030 roku*, pomimo że zakładają wzrost wydatków na obronę do 1,5% PKP, nie gwarantują pełnego zaspokojenia potrzeb. Jednak przedstawione kierunki rozwoju oraz wachlarz możliwości SZ RB w sprzyjających z punktu widzenia Moskwy warunkach będzie służył przejściu od presji militarnej do realnych białorusko-rosyjskich działań zbrojnych na zachodnim kierunku operacyjnym.

Bibliografia

- 2021 Belarus Military Strength*, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=Belarus#viewNotes.
- Armie Świata: Siły Powietrzne Białorusi*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/armie-swiata-sily-powietrzne-bialorusi>.
- Białoruś: Łukaszenko podpisał nowy Plan Obrony i Koncepcję Rozwoju Sił Zbrojnych*, <https://kresy.pl/wydarzenia/regiony/bialorus/bialorus-lukaszenko-podpisal-nowy-plan-obrony-i-koncepcje-rozwoju-sil-zbrojnych/>.
- Białoskórski R., *Białoruś – jaka polityka bezpieczeństwa i obrony?*, Siedlce 2016.
- Канцэпцыя будаўніцтва і развіцця Узброеных Сіл да 2030 года ставіць на мэце захаванне і нарошчванне існуючага патэнцыялу войск*, <https://zviazda.by/be/news/20201022/1603364215-kancercyua-budaunictva-i-razvicsya-uzbroenyh-sil-da-2030-goda-stavic-na>.
- Коммандос Беларуси*, <https://bsblog.info/kommandos-belarusi/>.
- Министерство обороны Республики Беларусь*, <https://www.mil.by/ru/forces/vvspvo/equipment/456/>.
- Najważniejsze tezy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej (2021)*, <https://ine.org.pl/najwazniejsze-tezy-strategii-bezpieczenstwa-narodowego-federacji-rosyjskiej-2021/>.
- Намеснік міністра абароны: Пытанне закупу С-400 і «Іскандэраў» Беларусь разгледзіць пасля 2020 года*, <https://nashaniva.com/?c=amp&i=164653>.
- Napięcia na granicy. Jaką tamę przewagę nad białoruską armią?*, <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/armia-bialorusi-czy-jest-w-stanie-nas-pokonac/chlvffq>.
- Nowa doktryna wojenna Państwa Związkowego Białorusi i Rosji*, <https://www.pism.pl/publikacje/nowa-doktryna-wojenna-panstwa-zwiazkowego-bialorusi-i-rosji>.
- O результатах переговоров министров обороны Беларуси и России*, <https://www.mil.by/ru/news/111189/>.
- Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь-Галоўнакамандуючы Узброенымі Сіламі*, <https://president.gov.by/be/president/glavnokomandyushchiyhttps://president.gov.by/be/president/glavnokomandyushchiy>.
- QUO VADIS ? – WWS FEDERACJI ROSYJSKIEJ*, <https://www.magnum-x.pl/artykul/quo-vadis-wws-federacji-rosyjskiej>.
- Rezmer W., *Potencjał wojenny Republiki Białorusi na początku wieku*, „Zeszyty Naukowe KSW”, 2016, t. XLII, s. 56.

Силы специальных операций Вооруженных Сил Республики Беларусь (ССО ВС РБ) наиболее молодой род войск. Армия Беларуси: Нарукавные знаки Сил специального назначения Спецназ пограничных войск, <https://diaultraderm.ru/sily-specialnyh-operacii-vooruzhennyh-sil-respubliki-belarus-ss-vs-rb.html>.

Sily Zbrojne Republiki Białorusi – Czas zmian – nie podlega negocjacji, <https://zyciestolicy.com.pl/sily-zbrojne-republiki-bialorusi-czas-zmian-nie-podlega-negocjacji/>.

Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Беларусь о совместном техническом обеспечении региональной группировки войск (сил) Российской Федерации и Республики Беларусь, <http://docs.cntd.ru/document/456039041>.

Совершенствование и содержание объектов военной инфраструктуры, планируемых к совместному использованию в интересах обеспечения региональной группировки войск (сил) Республики Беларусь и Российской Федерации, <https://soyuz.by/projects/ldfklr/programma-sovershenstvovanie-obektov-voennoy-infrastruktury-planiruemyh-k-sovmestnomu-ispolzovaniyu-v-interesah-obespecheniya-regionalnoy-gruppirovki-voysk-sil-respubliki-belarus-i-rossiyskoy-federacii-na-2018-2021-gg>.

Указ Президента Российской Федерации от 16.07.1997 г. № 725с, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/11194>.

Указ Президента Российской Федерации от 02.07.2021 № 400 „О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации”, <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>.

Uzależnieni od Rosji, <https://www.rp.pl/opinie-polityczno-spoleczne/art183711-uzaleznieni-od-rosji>.

Wilk A., *Rosyjska armia białoruska. Praktyczne aspekty integracji wojskowej Białorusi i Rosji*, Warszawa 2021.

Военно-воздушные силы и ПВО Беларуси: состояние, тенденции, закупки вооружений, <https://eurasia.expert/vvs-i-pvo-belarusi-sostoyanie-tendentsii-zakupki/>.

SUMMARY

Dariusz Szczęśniak

Main directions of development of the Armed Forces of the Republic of Belarus

A fundamental assumption in the context of potential development trends of the Armed Forces of the Republic of Belarus is their close relations and far-reaching cooperation with the Armed Forces of the Russian Federation. Accordingly, this paper presents the Belarusian-Russian relations and dependencies that are taking place within the framework of the progressive military integration of the two countries. Among other things, the structural and functional changes taking place in the Belarusian army were presented. Belarusian-Russian military cooperation, including the regular manoeuvres codenamed „Zapad”, serves the combat coordination of both armies, and ultimately aims at the incorporation of the Belarusian Armed Forces. In fact, Belarusian modernization programs result from specific integration efforts and serve the purpose of achieving the goals of Russian security policy. The modernization and supply of equipment and weapons are largely based on domestic production, which is a continuation of the solutions of Soviet technical thought and is aimed at adapting the Armed Forces of the Republic of Belarus to the needs defined by the Russian Federation. The directions of development presented in this paper and the range of capabilities of the Belarusian army in favorable conditions from Moscow’s point of view will allow for the transition from military pressure to potential real Belarusian-Russian military actions in the western operational direction.

Key words: Armed Forces, Belarus, Russian Federation, military cooperation.

Data wpływu artykułu: 28.03.2022 r.

Data akceptacji artykułu: 19.04.2022 r.